

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κριτική Παιδαγωγική της Ειρήνης: Έρευνα, Θεωρία και Πράξη

Ενότητα 6: Η έρευνα της Κριτικής Παιδαγωγικής της Ειρήνης (με παραδείγματα)
6.4: Παρουσίαση έρευνας 2. Δημιουργώντας ένα σχολικό «πολιτισμό ειρήνης»
για παιδιά Ρομά στο ελληνικό Δημοτικό σχολείο: μία έρευνα δράσης υπό το
πρίσμα της Κριτικής Παιδαγωγικής της Ειρήνης

Κυριάκος Μπονίδης
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

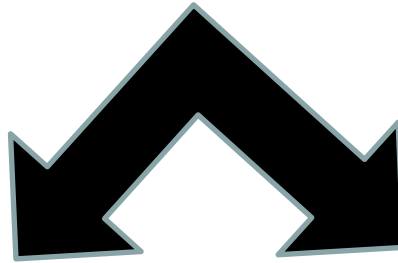
**ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ**

Θεοδώρα Αγάπογλου

Θεωρητικά ερείσματα

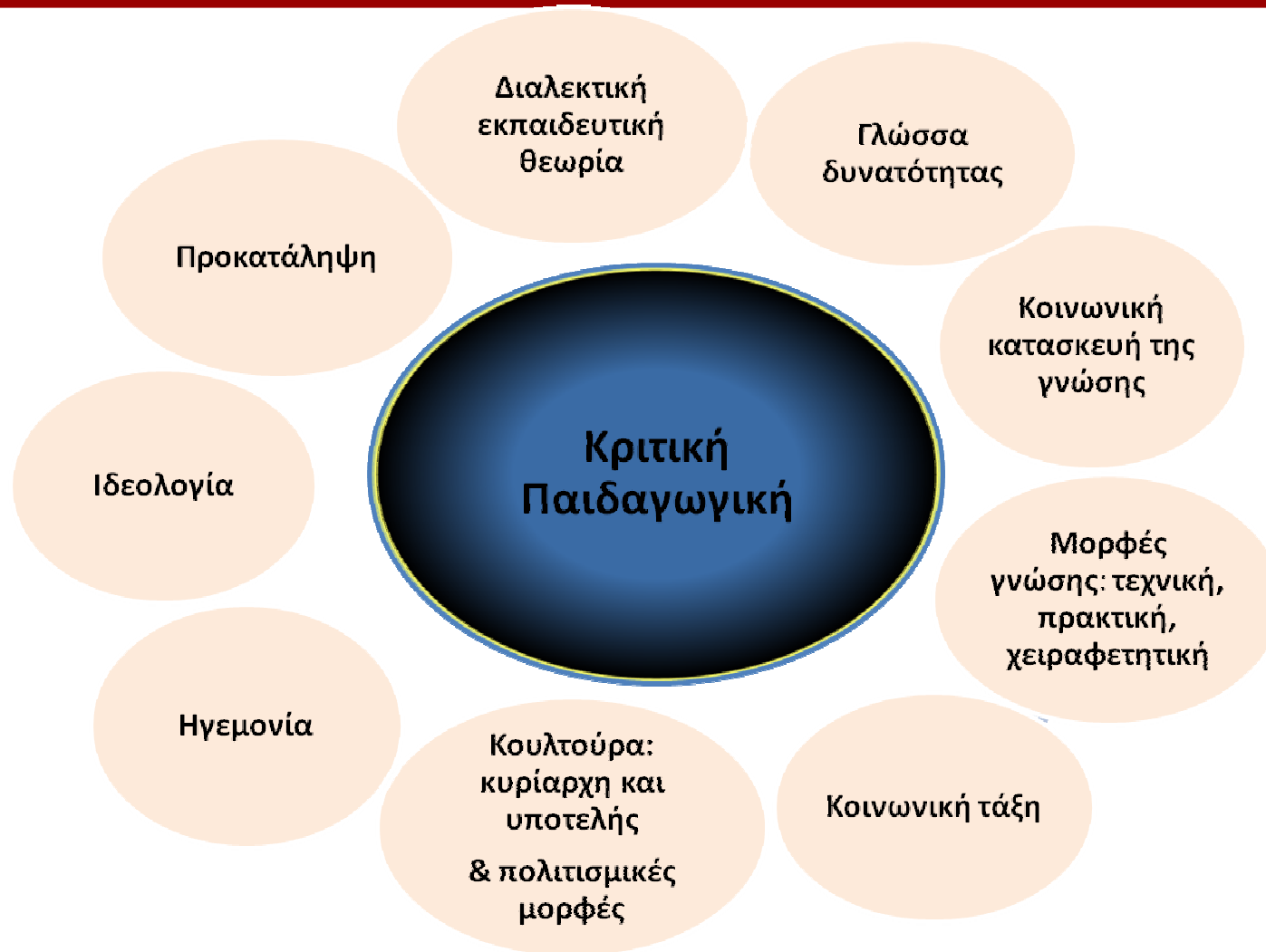
Κριτική Παιδαγωγική της Ειρήνης

Κριτική Παιδαγωγική

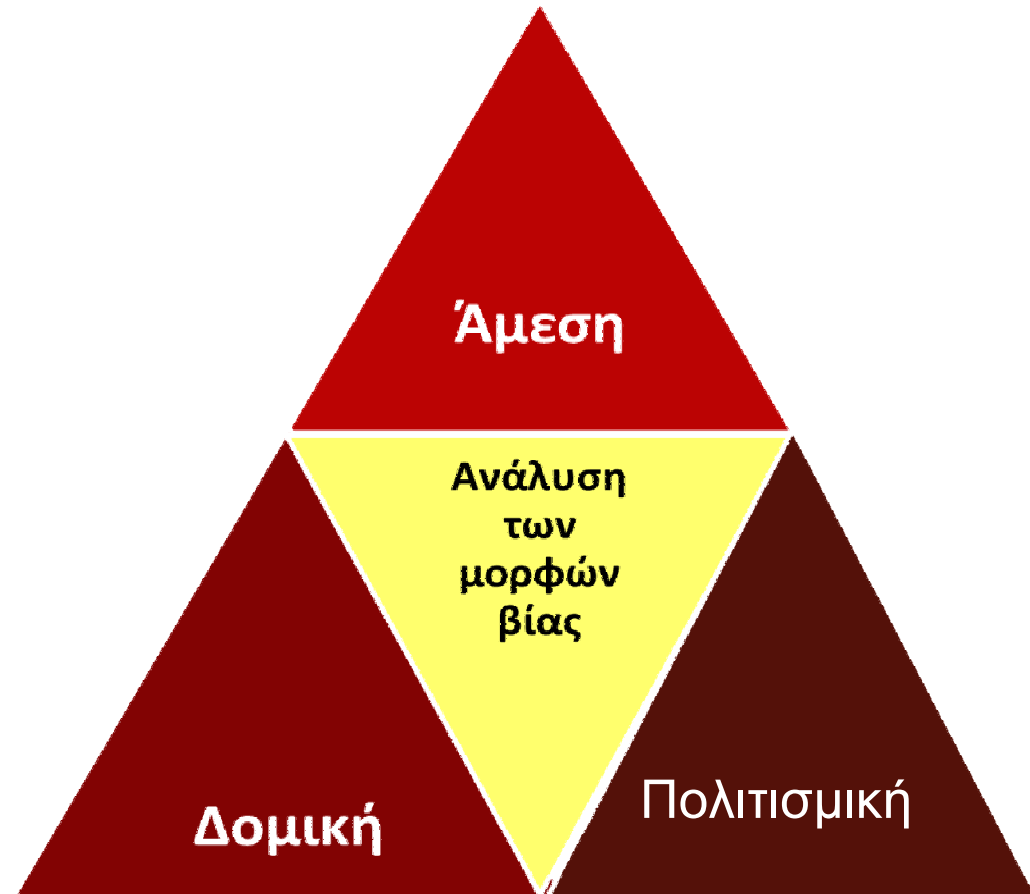
Έρευνα της Ειρήνης

Κριτική Παιδαγωγική

Κριτική Έρευνα της Ειρήνης

Το τρίγωνο του
ερευνητή J. Galtung

Η ταυτότητα της έρευνας

- **Μεθοδολογία:** κριτική-χειραφετητική έρευνα δράσης.
- **Συμμετέχοντες/ουσες:** 7 παιδιά ρομά 12-13 χρονών, η εκπαιδευτικός-ερευνήτρια, οι γονείς των παιδιών και μία ομάδα κριτικών φίλων.
- **Τόπος διεξαγωγής της έρευνας :** σχολείο ημιαστικής περιοχής νομού Θεσσαλονίκης.

Ο σκοπός της έρευνας

- Η δημιουργία ενός σχολικού πολιτισμού ειρήνης.

Σχολικός πολιτισμός ειρήνης

- Ενασχόληση με ζητήματα κοινωνικών ανισοτήτων.
- Εξάσκηση στην αναγνώριση της βίας.
- Άρθρωση λόγου για τις κοινωνικές αδικίες.
- Ανάληψη δράσης για την άρση των αδικιών.
- Ατομική και κοινωνική χειραφέτηση.

Τα ερευνητικά ερωτήματα

- Παιδαγωγικές προθέσεις – ενδιαφέροντα και ανάγκες των μαθητών/τριών Ρομά: αντίστοιχα περιεχόμενα μάθησης.
- Προσέγγιση της γνώσης και παιδαγωγικοί πόροι.
- Παιδαγωγικές πρακτικές και περιβάλλον μάθησης.
- Θέση της μητρικής γλώσσας στο σχολείο και η σχέση της με την κυρίαρχη γλώσσα του σχολείου: πρακτικές γραμματισμού.
- Αλληλεπίδραση με τους/ις συμμαθητές/τριες και την εκπαιδευτικό.

Τεχνικές συλλογής δεδομένων (κατά την αρχική διερεύνηση)

- Ημιδομημένη **συνέντευξη** από μαθητές/τριες, γονείς παιδιών και τις εκπαιδευτικούς των τυπικών τμημάτων.
- Ημιδομημένη μη συμμετοχική **παρατήρηση διδασκαλίας** στα δύο τμήματα της τυπικής τάξης.
- Ημιδομημένη συμμετοχική **εθνογραφική παρατήρηση** στον οικισμό που μένουν τα παιδιά.

Τεχνικές συλλογής δεδομένων (κατά τη δράση)

- Ημιδομημένη συμμετοχική **παρατήρηση διδασκαλίας** στην Τάξη Υποδοχής.
- **Ημερολόγιο** μαθητών και μαθητριών, εκπαιδευτικού και ομάδας «κριτικών φίλων».

Η μέθοδος ανάλυσης του υλικού

Ποιοτική ανάλυση περιεχομένου μέσω των παραδειγμάτων:

- της δόμησης περιεχομένου.
- της πρότυπης δόμησης.
- της τυπικής δόμησης.

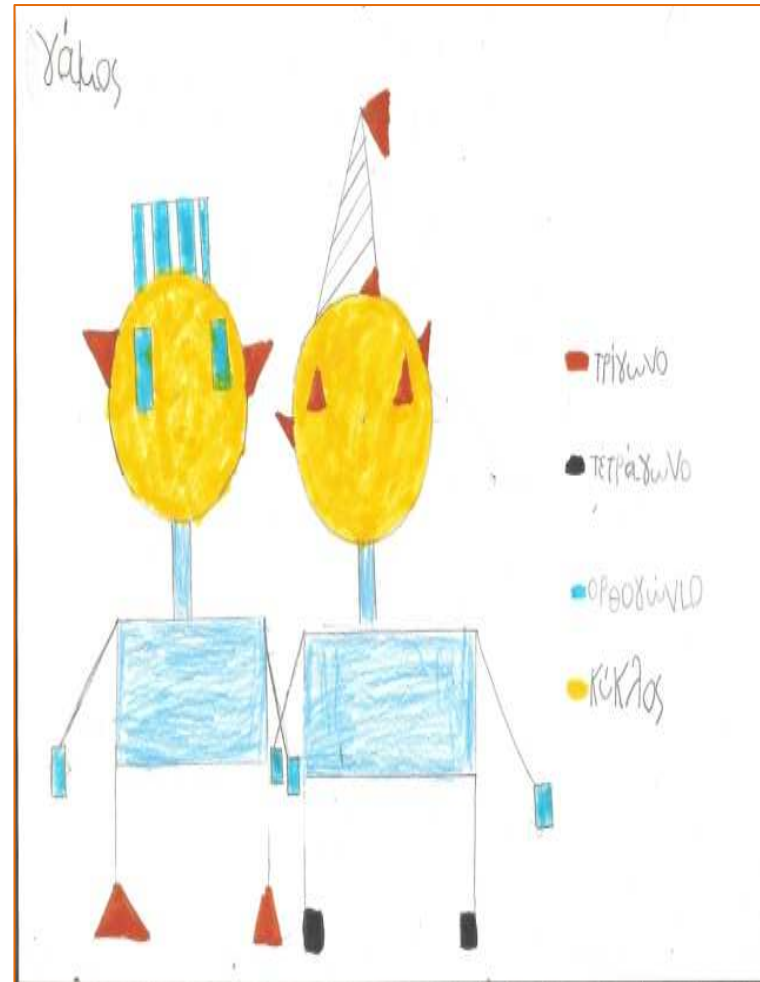
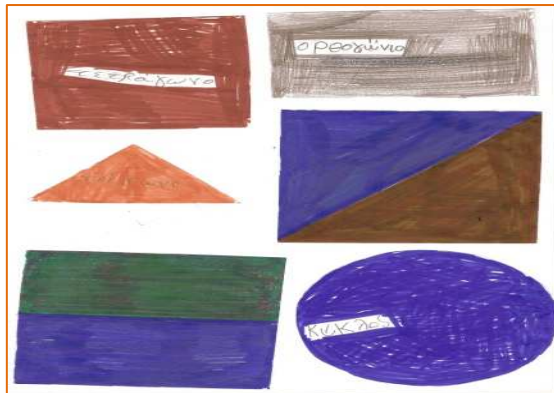
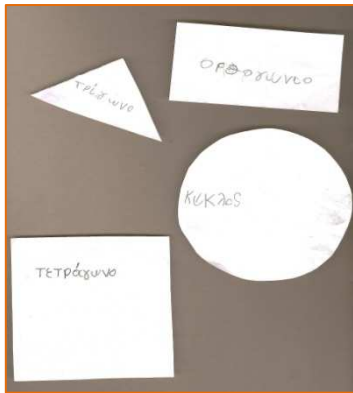
Παιδαγωγικές προθέσεις – ενδιαφέροντα και ανάγκες Ρομά παιδιών

- Στον πρώτο κύκλο της έρευνας δράσης, οι μαθητές/τριες Ρομά ενδιαφέρονται να αποκομίσουν από το σχολείο τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, που σχετίζονται άμεσα με την καθημερινή ζωή, δηλαδή τις καθημερινές ανάγκες τους και τα προβλήματά τους.
- Μέσω προσεκτικής επεξεργασίας των θεματικών ενοτήτων με κριτική ματιά και χάρη στη χρήση ειδικά σχεδιασμένων κάθε φορά ερωτημάτων αναπτύσσεται η κριτική σκέψη των παιδιών.
- Ως συνέπεια, τα ίδια τα παιδιά ζητούν από την εκπαιδευτικό-ερευνήτρια να ασχοληθούν με πιο κοινωνικο-κριτικά ζητήματα, όπως τη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό, το ρατσισμό, πάντα όμως, συνδεδεμένα με την καθημερινότητα που βιώνουν.

Προϊόντα πρώτου κύκλου δράσης (1/9)

- Τα παιδιά εκδήλωσαν την επιθυμία να ασχοληθούμε με τα σχήματα και τα χρώματα.

Προϊόντα πρώτου κύκλου δράσης (2/9)

<p>Τρίγωνο η μίτη του μοχλιβιά</p>	<p>Τετράγωνο η ντουλάπα το παράθυρο το σφουγγαρι</p>	<p>Κύκλος η ροδα το πιλάτο της χλαστροας</p>	<p>ορθογώνιο ο πινακας το γραφείο το κουτι η ζοφραφφια η παρτα το θρανίο το κλιματιστικό</p>
--	--	--	--

Προϊόντα πρώτου κύκλου δράσης (3/9)

- Στη συνέχεια, τα παιδιά εκδήλωσαν την επιθυμία να ασχοληθούμε με τα φρούτα και τα λαχανικά.

Προϊόντα πρώτου κύκλου δράσης (4/9)

ΕΥΚΟ

ΧΡΩΜΑ: ΕΞΩ → ΠΡΑΣΙΝΟ, ΜΥΘ
ΜΕΣΑ → ΚΟΚΚΙΝΟ, ΟΣΤΡΟ

ΜΕΓΕΘΟΣ: ΜΙΚΡΟ

ΧΡΩΣΗ: ΧΑΛΚΟ

ΒΥΘΕΝΕΙ ΑΠΟ ΈΝΑ ΔΕΝΤΡΟ
ΜΕ ΚΕΤΑΓΓΑ ΦΥΛΛΑ.

ΤΟ ΤΡΩΜΕ ΤΗΝ ΑΝΟΛΞΗ
ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΤΟΚΕΡΛ.

Ντομάτα

Η Ντομάτα είναι λαχανικό του καλοκαιριού
και από μέσα σου είναι ορο κόκκινο
η ντομάτα γίνεται πολύ ορέα σαλάτα.

Το Πορτοκάλι

Το Πορτοκάλι είναι φρούτο
του Χιμώνα. Η φλούδα του
είναι πορτοκάλι και εξό και μέσα
βυθενί από δέντρο.

Καρπούζι

Το καρπούζι έχει κουκούτσια
και χρώμα κόκκινο και από
εξω χρώμα πράσινο.
είναι χαλκο. Το κατοκέρι το
καρπούζι τρώτε κρύο.
Πάει με τσάρι.

Προϊόντα πρώτου κύκλου δράσης (5/9)

- Στο τέλος της δράσης του πρώτου κύκλου δημιουργήσαμε ως τελικό προϊόν ένα παραμύθι, σχετικό με τη ζωή ενός δέντρου, σε μία προσπάθεια να θέσουμε σε εφαρμογή όλες τις καινούριες γνώσεις και τις δεξιότητες που αποκομίσαμε.

Προϊόντα πρώτου κύκλου δράσης (6/9)

Η ιστορία ενός δέντρου.

ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ

Είμαι στο χώμα.

Είμαι ένας σπόρος.

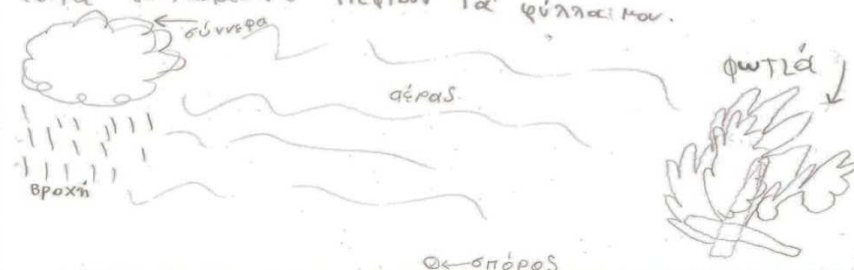
Σε λίγες εβδομάδες θα μεγαλώσω και θα βγάλω ρίζα. Σε λίγους μήνες θα έχω κορμό, κλαδιά και μπουμπούκια.

ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΠΕρνάνε και μεγαλώνω.

Φοβάμαι τον αέρα και τη φωτιά, Αγαπώ τον ήλιο.

ΌΤΑΝ ΔΕΝ ΜΕ ΠΟΤΙΣΟΥΝ Θέλω να βρέξει.

Τώρα το χειμώνα πέφτουν τα φύλλα μου.

Την Άνοιξη θα βγάλω τα φύλλα μου και θα σεμύσω λουλούδια και θα είναι όμορφα. Θα γιρίσει η γη.

Αυτό το καλοκαίρι θα έρθουν πολλά παιδιά να παίξουν κάτω από την σκιά μου. Θα κρυφτούν πίσω μου. Μακάρι να φτιάχνε άγιο ένα δέντρο όπως μου.

Προϊόντα πρώτου κύκλου δράσης (7/9)

- Στο τέλος της δράσης του πρώτου κύκλου δημιουργήσαμε και ένα ημερολόγιο που αποτελούνταν τόσο από λέξεις-κλειδιά του κάθε μήνα, όσο και από ζωγραφιές για κάθε εποχή και μήνα. Το ημερολόγιο συνοδευόταν από έναν οδηγό χρήσης.

Προϊόντα πρώτου κύκλου δράσης (8/9)

Το ημερολόγιο
Κάθε χρόνο βάζει κενούργιο ημερολόγιο.
μας δίνει τους μήνες
τις μέρες και το χρόνο.
○ Ιανουάριος έχει 31 μέρες.
○ Φεβρουάριος έχει 28 μέρες.
○ Μάρτιος έχει 31 μέρες.
○ Απρίλιος έχει 30 μέρες.
○ Μαΐος έχει 31 μέρες.
○ Ιούνιος έχει 30 μέρες.
○ Ιούλιος έχει 31 μέρες.
○ Αυγούστος έχει 31 μέρες.
○ Σεπτέμβριος έχει 30 μέρες.
○ Οκτώβριος έχει 30 μέρες.
○ Νοέμβριος έχει 30 μέρες.
○ Δεκέμβριος έχει 31 μέρες.
Ένας μήνας έχει πενήντα δύο μέρες.

Ιανουάριος
Χειμώνας
Άγλος βασίλης
Κρύο
Κασοριφέρ
Βροχή
Χλόη
Τσάκι
Φκλ
Κασκόλ
δέντρα
σκουφος
ζεστό γάλα
σχοχέλο
σώματα
Χοντρά κάλατος
ντυνόμαστε καλά
Πορτο αέρας
δύφρα

Προϊόντα δεύτερου κύκλου δράσης (1/2)

- Τα παιδιά ζητούν από την εκπαιδευτικό-ερευνήτρια να ασχοληθούν με προβλήματα της καθημερινής τους ζωής στον οικισμό. Ενδεικτικά παρατίθενται δύο από τα κείμενα που συντάχθηκαν από τα παιδιά, όταν το κάθε ένα πρότεινε ένα θέμα με το οποίο θα ήθελε να ασχοληθούμε.

Προϊόντα δεύτερου κύκλου δράσης (2/2)

οσαν θα μπουν στο εικημό θα δουν ολο σκουπιδιοι
καλ ρασπες. νερα πορα πορα να πης ειναλ ριμνι.αλα αυτα
δεν αφαρα εμας αιτε φτιμε εμεις.οδμος δεν ρει το σκουπιδιοι
να ρθει. ο'σκουπιδιοις καποτε κανει δυο μηνες δια να ρθει
καλ ο εικημος μας δεν ειναι σαν τα μπαλαμε
τα μπαλαμε δεν εχονν μπαλαντες σαν και μας χιλυτο
δεν μπορούμε να κανουμε ελρσα. ασφαλος και θιαυτο
μης εβαρε σκι στον εικημο. δεν ειθεσαν να ζουμε
κογτα στα μπαλαμε χιακι φοβοντουσαν μην να τους
κανουμε κακι κακο.νομισαν θα τους κανουμε
κρεψις. δεν μας ξερονν καρα και θιαυτο φοβαντε
πορα πορα. και τα μπαλαμε δεν τα ξερονν ορα αλα
δεν θα φοβουτε τα ορα μπαλαμε δια ει ειναι
μπαλαμε. εμεις ειμαστε ταιρρανοι
ειρανε κακι ερα να ζουμε σεμ μπαλαμε
ορα και οι μπαλαμε να μην συμπεριφερατε δεχημα
με μας και μεις να μην πεταμε σκουπιδιοι ορον νανε
και να μην κρεβουν κακιθι σφθρανο.

Δεύτερο ερευνητικό ερώτημα: Η προσέγγιση της γνώσης και οι παιδαγωγικοί πόροι

- Όπως αποδείχθηκε από το δεύτερο κύκλο της έρευνας δράσης, η γνώση που βοήθησε τα παιδιά να χειραφετηθούν ήταν εκείνη που συσχετίστηκε άμεσα με ζητήματα κοινωνικών ανισοτήτων και τα παρακίνησε να εξετάσουν πιο κριτικά την κοινωνική, οικονομική, πολιτική, πολιτισμική πραγματικότητα που βιώνουν και να συνειδητοποιήσουν τους λόγους που βρίσκονται στη συγκεκριμένη θέση στην κοινωνία και υφίστανται βία.
- Αυτή ήταν και η γνώση που τους ώθησε να αναλάβουν δράση για να αλλάξουν διάφορες καταπιεστικές καταστάσεις γύρω τους μέσω της παρέμβασής τους.

Ένα παράδειγμα ανάληψης δράσης (1/2)

- Ενδεικτικά παρατίθεται η προσπάθεια των παιδιών να δανειστούν βιβλία από τη δανειστική βιβλιοθήκη του σχολείου. Μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν επιτρεπόταν στα παιδιά Ρομά ο δανεισμός. Αφού ετοίμασαν ένα λόγο προς τη διοίκηση του σχολείου, κατάφεραν μέσω της επιχειρηματολογίας που άρθρωσαν να αποκτήσουν το ίδιο δικαίωμα με τα υπόλοιπα παιδιά μη Ρομά.

Ένα παράδειγμα ανάληψης δράσης (2/2)

σήμερα ζήτησα το διευθυντή και πήρα
έναν βιβλιοθήκη. το σκοπεύω δεν πια βιβλίο.
απο το 3 χρόνια τώρα πιαρα. εδώνόμιτα
δεν θα μου δώσουν. και θα μου δώσουν
κιβριά δεν έχω. δεν ζέρω γιατί. σήμερα
κόσταλα να μπορώ να πάρω
οτι θέλω όταν ζητάω

Σήμερα ήσαν πολύ όρεα μέρα.
Προτιφθα Πιαρα βιβλίο από την
βιβλιοθήκη ήνε μεγαλι μου χαρά
γραφαμε ένα μεγαλο χαρτονι με
το ονομα μου. φοβαμουν να ζητισο
βιβλιο 3 χρόνια. τώρα θα παρο
βιβλιο οπότε θέλω. τώρα θα ήμε
δυνα τι.

Παιδαγωγικοί πόροι και προσέγγιση της γνώσης

- Αποδόμηση της αυθεντίας του σχολικού εγχειριδίου.
- Χρήση αυθεντικών κειμένων από εφημερίδες, περιοδικά, κείμενα στο διαδίκτυο, λογοτεχνικά ή εκπαιδευτικά βιβλία ή και κείμενα των ίδιων των παιδιών.
- Εξέταση της γνώσης υπό το πρίσμα του **κατά πόσο αυτή είναι καταπιεστική για το άτομο** και όχι του κατά πόσο αυτή είναι αληθής.

Τελική διαπίστωση-δράση

- Επειδή τα παιδιά είχαν εσωτερικεύσει μία εικόνα κατωτερότητας για την πολιτισμική ομάδα στην οποία ανήκαν, έγινε προσπάθεια να αναζητήσουν και να συνειδητοποιήσουν τα αίτια της ετερότητάς τους στο ιστορικό τους πλαίσιο. Στη συνέχεια, τα ίδια ένιωσαν την ανάγκη να αναπτύξουν ένα είδος του λόγου που μπορούσαν να αρθρώσουν, ώστε να τους/ις οδηγήσουν και αυτούς/ες από πιο προνομιούχες ομάδες στη συνειδητοποίηση· κατά κάποιο τρόπο προσπαθούσαν να απελευθερώσουν τους/ις καταπιεστές/τριές τους.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κυριάκος Μπονίδης.
«Κριτική Παιδαγωγική της Ειρήνης: Έρευνα, Θεωρία και Πράξη. Η έρευνα της Κριτικής Παιδαγωγικής της Ειρήνης (με παραδείγματα): Παρουσίαση έρευνας 2. Δημιουργώντας ένα σχολικό «πολιτισμό ειρήνης» για παιδιά Ρομά στο ελληνικό Δημοτικό σχολείο: μία έρευνα δράσης υπό το πρίσμα της Κριτικής Παιδαγωγικής της Ειρήνης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS325/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Κοντοβά

Θεσσαλονίκη, Ακαδημαϊκό έτος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

**ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.